

BETÆNKNING**Afgivet af Lovudvalget****vedrørende**

Forslag til inatsisartutbeslutning om, at Naalakkersuisut pålægges at rette henvendelse til Rigsmyndighederne med en opfordring til, at anklagemyndigheden i Grønland søger at skærpe foranstaltningsniveauet i sager om seksuelle krænkelser

Afgivet til forslagets 2. behandling

Udvalget har under behandlingen bestået af:

Medlem af Inatsisartut Harald Bianco, Inuit Ataqatigiit, formand

Medlem af Inatsisartut Anders Olsen, Siumut, næstformand

Medlem af Inatsisartut, Charlotte Pike, Inuit Ataqatigiit

Medlem af Inatsisartut Knud Mathiassen, Inuit Ataqatigiit

Medlem af Inatsisartut Mala Høy Kúko, Siumut

Udvalget har efter 1. behandlingen 10. november 2021 under EM2021 gennemgået forslaget.

Forslagets indhold og formål

Med forslaget bliver Naalakkersuisut pålagt at rette henvendelse til Rigsmyndighederne med en opfordring til, at anklagemyndighederne i Grønland søger at skærpe foranstaltningsniveauet i sager om seksuelle krænkelser.

Formålet er, at den dømte ikke begår nye forbrydelser, når vedkommende har afsonet sin dom, og at personen i øvrigt får hjælp til at komme videre og kan inddrages i samfundet igen efterfølgende.

Forslagsstiller anfører, at forslaget vil gøre det mere betryggende for ofrene for seksuelle krænkelser, fordi de ikke risikerer at møde deres krænker i samfundet i længere tid. Yderligere anfører forslagsstiller, at en forlængelse af anstaltsopholdet også vil give bedre tid til, at krænkeren kan gennemføre et behandlingsforløb.

Naalakkersuisuts svarnotat og ændringsforslag

I sit svarnotat henviser Naalakkersuisut til EM2021/157, som blandt andet indebærer en forhøjelse af foranstaltningsniveauet for voldtægt af en person under 18 år med 50 pct. i forhold til i dag, og således også indebærer en skærpelse af foranstaltningsniveauet i sager om seksuelle krænkelser. Yderligere henviser Naalakkersuisut til, at EM2021/157 også medfører, at der etableres behandlingspladser for seksualforbrydere ved anstalten i Nuuk.

Naalakkersuisut fremsætter på denne baggrund følgende ændringsforslag:

”Forslag til Inatsisartutbeslutning om, at Naalakkersuisut forbereder en landsdækkende drøftelse med civilsamfund samt relevante organisationer om de grundlæggende principper i retssystemet, herunder foranstalningernes omfang og varighed.”

Udvalgets behandling af forslaget og ændringsforslagetVedrørende EM2021/157:

På efterårssamlingen 2021 behandlede foruden det foreliggende beslutningsforslag også et forslag fra Naalakkersuisut: EM2021/157. Punktet omhandlede en række ændringer i Kriminalloven for Grønland og retsplejelov for Grønland, blandt andet en forhøjelse af foranstaltningsniveauet for voldtægt af en person under 18 år ved samleje eller andet seksuelt forhold. Ændringen indebærer, at der foretages en forhøjelse på 50 pct. af foranstaltningsniveauet.

For så vidt angår voldtægt m.v., hvor ofret er under 18 år, er det foreliggende beslutningsforslag således i forvejen imødekommet, uden at forslagsstiller har kunnet tage højde herfor, idet de to forslag blev fremsat samtidig.

Udvalget bemærker i den forbindelse, at der således allerede er foretaget en forhøjelse af foranstaltningsniveauet i denne type sager, og at en yderligere forhøjelse på det nuværende tidspunkt næppe kan anses formålstjenligt.

Det foreliggende beslutningsforslag omfatter imidlertid ikke kun foranstaltningsniveauet for voldtægt af personer under 18 år ved samleje eller andet seksuelt forhold. Beslutningsforslaget omfatter alle sager om seksuelle krænkelser.

Dette indebærer navnligt, at foranstaltningsniveauet for seksualforbrydelser mod personer, som er over 18 år, også forhøjes. I forhold til personer under 18 år indebærer forslaget bl.a., at også

foranstaltningsniveauet for gensidigt frivilligt seksuelt forhold til personer, som er over 12, men under 15 år gamle, forhøjes.

Forslagsstiller har ikke i beslutningsforslagets begrundelse fremlagt oplysninger til belysning af foranstaltningsniveauet i sådanne sager.

Det nuværende foranstaltningsniveau:

Følgende eksempler kan bidrage til at belyse det nuværende foranstaltningsniveau:

Eksempel 1 (Overfaldsvoldtægt): På vej hjem fra et værtshus sent på aftenen ser en 38 årig mand en 35 årig kvinde i et busskur. Kvinden er alene. Manden trænger ind på hende og gennemtvinger samleje med hende under trusler om vold.

Udgangspunktet vil her være dom til anbringelse i anstalt i 1½ år.

Eksempel 2 (Kontaktvoldtægt): En 26 årig kvinde falder til en fest i snak med en jævnaldrende mand. Da de på et tidspunkt danser sammen, slår hun armene om ham og kysser ham. Da de forlader festen, tager de sammen hjem til manden, hvor de kysser og kæler sammen i sofaen. Da manden på et tidspunkt vil trække bukserne af kvinden, siger hun stop og forsøger at rejse sig. Manden ignorerer kvindens protester, og gennemtvinger samleje. Kvinden kæmper imod, men han er stærkest.

Udgangspunktet vil her være dom til anbringelse i anstalt i 1 år.

Eksempel 3 (Tilsnigelse til samleje): En 28 årig kvinde tager til en efterfest. Hun er meget kraftigt beruset, og lægger sig på et tidspunkt til at sove i sofaen. Hun vågner ved, at en 30 årig mand har samleje med hende. De er alene i lejligheden – de øvrige deltagere i efterfesten er gået hjem.

Udgangspunktet vil her være dom til anbringelse i anstalt i 4-6 måneder.

Eksempel 4 (Blufærdighedskrænkelse): En 23 årig mand sender fra sin mobil uopfordret et foto af sin blottede, erigerede penis, til en 19 årig ny praktikant på hans arbejdsplads.

Foranstaltningen vil i udgangspunktet her højst være en betinget dom til anbringelse i anstalt.

Eksempel 5: (Samleje med mindreårig): En 14 årig pige spørger en 16 årig dreng, som hun kender fra skolen, om han kunne tænke sig at være sammen med hende. Pigen er fysisk

veludviklet, men drengen ved godt, at hun endnu ikke er fyldt 15. Alligevel har han samleje med hende. Bagefter fortryder han, og da hun nogle dage senere foreslår, at de skal være kærestes, afviser han hende. Pigen fortæller det til sin mor, som anmelder drengen til politiet.

Foranstaltningen vil i udgangspunktet her højst være en betinget dom til anbringelse i anstalt. Hvis gerningsmanden havde været 22 år (eller derover), ville foranstaltningen i udgangspunktet have været dom til anbringelse i anstalt i 30-60 dage.

Vedrørende anstaltskapacitet:

Lovudvalget bemærker, at en generel skærpelse af foranstaltningsniveauet i sager vedrørende seksuelle krænkelser vil kunne bevirke, at anstaltskapaciteten ikke længere er tilstrækkelig, og at tiden fra en person bliver dømt, til afsoningen påbegyndes, forlænges. Ud over at det vil medføre, at der skal tilføres kriminalforsorgen de fornødne anlægsbevillinger, vil det også indebære en forøgelse af driftsbudgetterne. Yderligere vil en forøgelse forudsætte, at der kan rekrutteres det fornødne anstaltspersonale.

Vedrørende forslagens effekt:

Det Kriminalpræventive Råd gør i sit høringssvar til EM 2021/157 opmærksom på, at forskning viser, at straffens længde kun i begrænset omfang påvirker mængden af kriminalitet, og heller ikke har stor betydning for, om den dømte senere på ny begår kriminalitet (recidiv).

Den foreslåede foranstaltningsskærpelse kan således ikke i sig selv forventes at bidrage til at nedbringe antallet af seksuelle overgreb.

Dette synes dog heller ikke at være forslagsstillers primære sigte, jf. forslagens begrundelse.

Reaktioner over for gerningsmanden ud over den kriminalretlige sanktion:

Ud over selve sanktionen, vil overtrædere i sager om seksuelle krænkelser ofte skulle betale en godtgørelse for tort til offeret, som ligger ud over en eventuel erstatning for personskade, tingsskade m.m. som følge af overtrædelser. Godtgørelse for tort er en form for kompensation for den lidelse, der er påført skadelidte blandt andet i forbindelse med forbrydelser. Tort defineres som en krænkelse af selv- og æresfølelsen, dvs. af en persons eget værd og omdømme, og fastsættes ud fra krænkelsens grovhed. For ordens skyld blev niveauerne i 2018 hævet med 1/3 i forhold til den tidligere praksis, men udgør efter praksisændringen 10.000-150.000 kroner.¹

¹ Udgangspunktet for tilkendelsen af godtgørelse for tort er, at den skadegørende handling er af særlig krænkende karakter. Tort godtgørelse er efter praksis reserveret til kønsfriehedsforbrydelser, f.eks. incest, voldtægt, blufærdighedskrænkelser, m.v. Der gives efter praksis normalt ikke tort godtgørelse i voldssager.

Vedrørende Naalakkersuisuts ændringsforslag:

Vedrørende Naalakkersuisuts ændringsforslag, må udvalget konstatere, at dette ikke lever op til identitetskravet. Herved forstås kravet om, at et ændringsforslag til et beslutningsforslag ikke må have en sådan vidtgående karakter, at en eventuel vedtagelse af ændringsforslaget må stride imod kravet om, at et beslutningsforslag skal gennemgå to behandlinger i Inatsisartut.

Ændringsforslaget giver i øvrigt anledning til at henlede opmærksomheden på den retsbevidsthedsundersøgelse, som professor dr. jur. Flemming Balvig i regi af Rådet for Grønlands Retsvæsen gennemførte i 2014.

Undersøgelsen viste blandt andet, at et betydeligt flertal i den grønlandske befolkning mener, at det kriminalretlige system (fortsat) bør tage sigte på resocialisering, d.v.s. tiltag, som har til formål at hjælpe den dømte til ikke på ny at begå kriminalitet.

Af særlig interesse i forhold til forslaget om en skærpelse af foranstaltningsniveauet for seksuelle krænkelse er en fokusgruppeundersøgelse, som indgik i retsbevidsthedsundersøgelsen. Et repræsentativt udsnit af de 18-74 årige i Grønland blev fordelt i 18 grupper, som skulle forholde sig til, hvordan der skulle dømmes i 2 konkrete sager; henholdsvis en sag om partnervold og en sag om kontaktvoldtægt. Der var til brug herfor produceret 2 film, som

Godtgørelsens størrelse skal afspejle grovheden af krænkelsen, men der er i retspraksis fastlagt nogle udgangspunkter i forbindelse med forskellige typer af kriminalitet. Ved lov nr. 140 af 28. februar 2018 blev den danske retsplejelov og offererstatningsloven ændret, hvorefter praksis for tort blev forhøjet med omkring 1/3. I Grønland har vi hidtidig fulgt den danske praksis for fastsættelsen af tort godtgørelse, og derfor har Erstatningsnævnet besluttet at følge den regulering af taksterne, der er sket i Danmark. For forbrydelser begået efter den 1. april 2018 udgøre taksterne følgende:

- a) Kriminallovens § 77, stk. 1, nr. 1 (voldtægt) udløser en godtgørelse på 100.000 kr. I særligt grove tilfælde kan beløbet stige til 150.000 kr.
- b) Kriminallovens § 77, stk. 1, nr. 1, jf. § 12 (forsøg på voldtægt) udløser en godtgørelse på mellem 40-
- c) 50.000 kr. Forsøg på incest med mindreårige skal efter bestemmelsen udløse en godtgørelse på minimum 26.000 kr.
- d) I særligt grove tilfælde af mangeårigt seksuelt misbrug af børn, og hvor der er et tillidsforhold mellem gerningsmanden og barnet, er der fastsat et minimumsbeløb på 150.000 kr.
- e) Kriminallovens § 77, stk. 1, nr. 2 (tilsnigelse til samleje) fastsættes til mellem 40.000 og 50.000 kr.
 - Ved andet seksuelt forhold fastsættes godtgørelsen til 30.000-40.000 kr.
- f) Kriminallovens § 84 (blufærdighedskrænkelser) udløser en godtgørelse på mellem 5.000 og 15.000 kr.
- g) Kriminallovens § 79 (seksuelt forhold med barn under 15 år) udløser ved samleje en godtgørelse på 20.000-25.000 kr.
 - Ved andet seksuelt forhold, mindst 10-15.000 kr.
 - Undtagelse: hvis der har været tale om et kærestelignende forhold kan godtgørelsen helt bortfalde.

I øvrige tilfælde beror det på en konkret vurdering, hvor niveauet ligger. Der sker ikke absolut kumulation, hvis der er tale om flere tilfælde med samme skadevolder. (Fra Kompendium for erstatningsnævnet)

viste retssagerne. Skuespillere spillede rollerne som tiltalte og vidner, mens rollerne som dommer, forsvarer og anklager blev spillet af en rigtig dommer, en rigtig anklager og en rigtig forsvarer. Det talte sprog i filmene var grønlandsk, men filmene var suppleret med danske undertekster.

Fokusgrupperne var sammensat således, at flertallet af deltagerne (omkring 7 ud af 10) på den generelle plan havde den opfattelse, at foranstaltningsniveauet i Grønland er for mildt. I voldtægtssagen viste det sig imidlertid, at 2 ud af 3 (67%) ville dømme *mildere*, end hvad der faktisk er retspraksis. (Også i voldssagen ville hovedparten af fokusgruppemedlemmerne dømme mildere end retspraksis).

Undersøgelsen afslører et paradoks: Et flertal i befolkningen mener, at foranstaltningsniveauet i Grønland er for mildt – men det faktiske foranstaltningsniveau er hårdere end befolkningen antager, og i konkrete sager ville de fleste dømme mildere, end hvad der er praksis for.

Udvalgets indstillinger

Udvalget har god forståelse for forslaget og forslagsstillers intentioner hermed. For så vidt angår seksuelle overgreb mod børn, har udvalget da også imødekommet forslagsstillers ønske, ved under EM2021 at indstille et andet, men samtidig fremsat forslag fra Naalakkersuisut til vedtagelse. Dette andet forslag indebar en forhøjelse på 50 % af foranstaltningsniveauet for seksuelle overgreb mod personer under 18 år.

Det spørgsmål, som udvalget her har skullet tage stilling til, er om foranstaltningsniveauet ikke kun i disse sager, men i alle sager om seksuelle krænkelser (herunder krænkelser begået mod voksne personer) skal forhøjes.

Spørgsmålet om foranstaltningsniveauet er et emne, som vækker stærke følelser. Mange – alt for mange – har på egen krop oplevet seksuelle overgreb, og mange må stadig kæmpe med at i sjælen efter at have været genstand for sådanne overgreb.

Spørger man, om gerningsmændene slipper for billigt, vil mange nok svare ja – og sådan vil det være, uanset hvor hård foranstaltningen er. For hvilken straf kan opveje de lidelser, som et offer er blevet påført?

I Danmark har vi gennem en del år set partier og regeringer kappes om at gennemføre straffeskæmpelser. Ingen af disse straffeskæmpelser har dog bidraget til at mindske den pågældende kriminalitet. Til gengæld har de kostet kriminalforsorgen og dermed samfundet store beløb.

Beløb som måske i stedet kunne have været anvendt til at forebygge kriminalitet, og til at hjælpe kriminalitetens ofre. Er det samme kurs, vi i Grønland ønsker at gå?

Det afhænger vel blandt andet af, hvad vi ser som foranstaltningernes funktion. Ser vi foranstaltningerne som en hævn fra samfundets side? Eller ser vi foranstaltningerne som et (i sig selv ganske vist ret ineffektivt) middel til at afskrække borgerne fra at begå kriminalitet? I USA kan man blive idømt straffe på f.eks. 99 års fængsel. Er en straf på 99 års fængsel nødvendig for at kunne markere samfundets afstandtagen fra en forbrydelse? Og virker en straf på 99 års fængsel mere afskrækkende eller forebyggende end en straf på f.eks. 18 måneder?

Her i landet har vi traditionelt lagt vægt på, at foranstaltninger skal sigte mod at resocialisere – altså hjælpe til at gøre den dømte til en god og lovlydig medborger, og dermed beskytte samfundet. I praksis har kriminalforsorgens resocialiserende indsats dog gennem mange år været beskeden og ikke mindst har behandlingstilbuddene være utilstrækkelige. Her er vi begyndt at sætte ind, men har vi gjort tilstrækkeligt?

En undersøgelse har vist, at der blandt borgerne her i landet fortsat er et stort flertal for at bevare det resocialiserende sigte bag foranstaltningssystemet.

Udvalget har også noteret sig, at forslagsstiller blandt andet begrundet sig ønske om en generel foranstaltningsskærpelse med, at dette vil gøre det muligt for flere dømte at gennemføre behandlingstiltag. Dette er imidlertid en problemstilling, som fortjener yderligere afdækning.

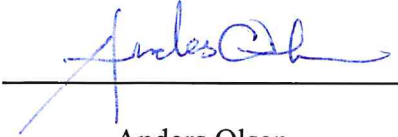
Samtidig bør det heller ikke overses, at en generel skærpelse af foranstaltningsniveauet i alle sager om seksuelle krænkelser vil ramme meget bredt; at en sådan skærpelse ikke kun vil få virkning i forhold til overfaldsvoldtægter, men også i forhold til f.eks. mindre alvorlige blufærdighedskrænkelser.

Med disse bemærkninger indstiller et enigt udvalg forslag og ændringsforslag til forkastelse.

Med disse bemærkninger, og med den i betænkningen anførte forståelse, skal udvalget overgive forslaget til 2. behandling.

Harald Bianco
Formand

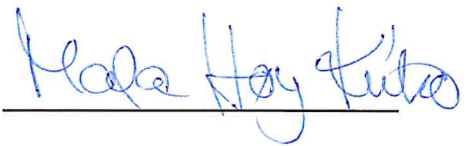
Anders Olsen
Næstformand

Charlotte Pike

Knud Mathiassen

Mala Høy Kúko